

Leerbuffet Nederlands – Lezen

Datum live Q&A: 4 februari 2026

Spreekers: Jona Hebbrecht & Iris Vansteelandt

Context: Dit document bevat een uitgeschreven en geordende bundeling van de vragen en antwoorden uit de live Q&A-sessie die aansloot bij de leerbuffetten Nederlands – lezen.

1. Letters aanleren en klank-tekenkoppeling

Is het zinvol om bij het aanleren van letters te werken met beelden die op een letter lijken (bv. een slang bij de letter 's')?

Bij het aanleren van letters in het eerste leerjaar (en voorbereidend al in de tweede en derde kleuterklas), is het cruciaal dat de klank-tekenkoppeling veelzijdig wordt verkend. Dat betekent dat leerlingen niet alleen kijken naar de vorm van een letter, maar ook luisteren naar de bijhorende klank, de uitspraak/articulatie oefenen en begrijpen tot welke letterfamilie een letter behoort (lange klinker, korte klinker, tweetekensklanker of medeklinker).

Onderzoek toont aan dat het belangrijk is om deze koppeling grondig te automatiseren, zodat leerlingen vlot kunnen decoderen en zo snel mogelijk woorden, zinnen en teksten kunnen lezen. Contextuele steun via afbeeldingen (bijvoorbeeld een slang die de klank 's' produceert als visuele ondersteuning voor de klank-tekenkoppeling s), kan hierbij mogelijks bepaalde leerlingen helpen om de eerder arbitraire koppeling tussen klank en teken minder willekeurig te maken, zeker als er een link is tussen de visuele steun en de lettervorm en/of klank. Het is hierbij wel belangrijk om deze steun ook af te bouwen, zodat leerlingen de klank-tekenkoppeling zo snel mogelijk zelfstandig en zonder hulp herkennen.

2. Hardop denkend voorlezen en interactief voorlezen

Wat is het verschil tussen hardop denkend voorlezen en interactief voorlezen?

Hardop denkend voorlezen en interactief voorlezen sluiten elkaar niet uit, maar vullen elkaar aan.

- **Hardop denkend voorlezen** betekent dat de leerkracht modelleert hoe hij of zij als lezer denkt tijdens het lezen: voorspellingen maken, terugverwijzen naar eerdere informatie, vragen stellen bij de tekst.
- **Interactief voorlezen** legt de nadruk op de interactie met leerlingen, door hen gerichte vragen te stellen en samen stil te staan bij betekenis, woordenschat en tekststructuur. Hierbij zal je natuurlijk ook geregeld hardop denkend modelleren.

De kern zit niet in het kiezen van één aanpak, maar in het **doelgericht inzetten van beide**, afhankelijk van het moment, de tekst en de noden van de leerlingen. Het gaat er vooral om dat je doelgericht te werk blijft gaan, nauw gelinkt aan de ondersteuning en uitdaging die de leerlingen nodig hebben. Soms is het zinvol om eerst zelf hardop denkend te modelleren en op basis daarvan leerlingen (inter)actief te betrekken in de tekstdoor bijvoorbeeld vragen op maat te stellen.

Belangrijk is dat vragen **gedoseerd en afgestemd** zijn. Eenvoudige vragen (bv. aanduiden van een personage) kunnen ondersteunend zijn, terwijl te open of complexe vragen leerlingen kunnen overbelasten en leerlingen bij deze soort vragen soms een opstapje nodig hebben. Interactief voorlezen is net zo krachtig omdat de methodiek ruimte laat om te differentiëren en aan te sluiten bij wat leerlingen nodig hebben.

Interactief voorlezen is bovendien een krachtig leermoment om bijvoorbeeld leesstrategieën (zoals visualiseren, verbindingen maken, samenvatten, afleiden, vragen stellen) te **modelleren en binnen een rijke context in te oefenen**. Door bijvoorbeeld vooraf voorspellingen te maken, tijdens het lezen te pauzeren en geregeld terug te kijken op de gemaakte voorspellingen en hier na afloop verder over te reflecteren, krijgen leerlingen meer inzicht in hoe lezen werkt en welke denkactiviteiten kunnen helpen om tot tekstbegrip te komen.

Herhaald voorlezen, werken met rijke teksten en het inzetten van gerichte preteachingmomenten versterken dit effect. Interactief voorlezen biedt volop kansen om leerlingen op maat te ondersteunen, zowel in grote als in kleine groepen.

3. Leesstrategieën: visualiseren en verbindingen maken

Hoe kunnen we de leesstrategie ‘visualiseren’ concreet inzetten?

Visualiseren betekent dat lezers tijdens het lezen **mentale beelden vormen** van wat ze lezen. Dit gebeurt vaak spontaan, maar kan doelgericht versterkt worden.

Deze strategie is bijvoorbeeld geschikt bij:

- beschrijvende teksten (personen, voorwerpen, plaatsen);
- verhalen met een duidelijke route of chronologische opeenvolging van gebeurtenissen;
- functionele teksten zoals weerberichten of wegbeschrijvingen.

Leerlingen kunnen hun visualisaties concreet maken door bijvoorbeeld een tekening, schema of kaart te maken. Daarnaast is ook het **visualiseren van tekststructuur** (bv. via graphic organizers, oorzaak-gevolgschema's, mindmaps) zeer waardevol om tot dieper tekstbegrip te komen, omdat leerlingen zo meer grip krijgen op de opbouw van de tekst.

Wat bedoelen we met de leesstrategie ‘verbindingen maken’?

Verbindingen maken kan op verschillende niveaus:

1. **Tussen tekst en eigen ervaringen of voorkennis:** leerlingen koppelen wat ze lezen aan wat ze zelf al weten of meegemaakt hebben.
2. **Binnen de tekst:** leerlingen leggen verbanden tussen verschillende tekstfragmenten, personages of gebeurtenissen (bv. oorzaak-gevolg, probleem-oplossing, deel-geheel, chronologie, vergelijking).
3. **Tussen teksten:** leerlingen herkennen verwijzingen naar andere teksten, genres of gebeurtenissen.

Door deze verbanden expliciet samen te zoeken en te bespreken, ontwikkelen leerlingen een dieper begrip van teksten.

4. Rijke teksten en jeugdliteratuur

Is er een overzicht van boeken die aan bod kwamen?

Er is geen afzonderlijke lijst opgesteld, maar veel materialen en leestips zijn terug te vinden via:

- trajecten op de Iedereen Leest Academie;
- websites zoals **rijketeksten.org** en **boekenzoeker.be**.

Het is zinvol om deze bronnen ook schoolbreed te delen en samen een lees- en breder taalbeleid uit te bouwen.

Hoe bouwen we een rijk en actueel boekenaanbod uit?

Een kwaliteitsvol leesaanbod vraagt een **schoolbrede aanpak**:

- maak hier rond dus bewuste keuzes op korte en langere termijn in het leesbeleid;
- investeer gericht in kwaliteit in plaats van kwantiteit;
- breng het bestaande leesaanbod in kaart en maak het toegankelijk voor zowel leraren als leerlingen;
- werk samen met de lokale bibliotheek (bijvoorbeeld in functie van themaboxen, leestips, ondersteuning).

Klassiekers behouden zeker hun waarde, maar het is belangrijk om ook kritisch te kijken naar verouderde collecties en ruimte te maken voor hedendaagse, diverse rijke teksten.

5. Eigen teksten versus authentieke teksten

Werken we beter met eigen teksten of authentieke teksten?

Hoewel zelfgemaakte of vereenvoudigde teksten soms functioneel kunnen zijn, toont onderzoek aan dat **diep tekstbegrip** vooral wordt ontwikkeld via **authentieke, rijke teksten**. Deze teksten zijn gelaagd, bevatten impliciete betekenissen en nodigen uit tot inferenties en kritisch lezen.

Een krachtige aanpak bestaat erin om te werken met **tekstensen**: een combinatie van verhalende teksten, informatieve teksten, poëzie en andere genres rond eenzelfde thema. Dit verhoogt de kans op herhaling, transfer en woordenschatontwikkeling.

6. De koppeling tussen lezen en schrijven

Mogen we kinderen ook laten schrijven na het lezen?

Lezen en schrijven versterken elkaar. Effectieve leesdidactiek koppelt gelezen informatie aan **functionele schrijfactiviteiten**, zoals een brief schrijven aan een personage, een mening formuleren over een tekst, informatie uit verschillende teksten verwerken in een eigen tekst.

Louter vragen beantwoorden bij een tekst blijkt minder effectief. Schrijfopdrachten die betekenisvol zijn en vertrekken vanuit de gelezen inhoud zorgen voor actieve verwerking en dieper begrip.

7. Methodieken en didactische principes

In de LeerBuffetten en materialen wordt bewust geen één-op-één-methodiek voorgeschreven (zoals close reading of Denk!). De focus ligt op **evidence-informed didactische principes** die breed inzetbaar zijn en leerkrachten ondersteunen om:

- kritisch naar bestaande methodes te kijken;
- zelf krachtige lessen en lessenreeksen te ontwerpen;
- schoolbreed in een doorgaande lijn te werken.

Deze principes vormen een gedeelde bril om kwaliteitsvol leesonderwijs vorm te geven, ongeacht de gekozen methode.

Deze Q&A-bundeling hoort bij het leerbuffet Nederlands – lezen en is bedoeld als ondersteunend document voor schoolteams, pedagogische begeleiders en onderwijsprofessionals.